

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben háshoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáca-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszadási
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Romboló elemek.

A pogány Róma a hova csak lábát betette, mindenütt és mindig arra igyekezett, hogy ledöntse, szétrombolja a régi nagyságokat, tekintélyeket; megsemmisítse sok század fáradságának, igyekezetének gyümölcsét: saját intézményeit erőszakolja rájuk.

S míg más népek hódító fejedelme halála esetén reményt kapott a felszabadulásra: a pogány Róma azért is veszélyessé vált, mert a harci vágytól átítatott állam legtöbb polgára a háborútól várt foglalkozást, utat a hatalomra, vagyonosodásra, hírnévre s következképpen ez a romboló szellem az egyes dicsvágyó hadvezér változával is folyton ott ült a tanácsban, népgyűléseken rettegésben tartva milliókat; mignem a keresztény Róma kiterjeszté igazságát és szeretetét az egész emberiségre.

E két talpköven épült fel a keresztény társadalom, amelyben minél általánosabbá lett a keresztény műveltség, annál inkább kereste a békét, melytől az egyesek jóléte is függött.

Ez az egész társadalmi rendeletet át-

ható, összekötő, átalakító, polgárosító szellem szülte a fokozatos haladást, a szabadság, egyenlőség, testvériség elvét.

Az újkor demokrata vezérei is felírták zászlajukra a kereszténység e hármas jelszavát, de letörve zászlajukról a keresztet: a szabadság, egyenlőség, testvériség jegyében megindult mozgalom maga iszonyatosságával a francia rémuralomhoz vezet, hol nem és karkülönbség nélkül ifjuságtól virágzó hajadonok, áldott reményben lévő anyák is ártatlanul börtönbe hurcoltattak, ahonnan csak azért léptek ki, hogy kiomló vérükkel öntözzék szabad hazájuk könyáztatta földjét.

Borzalmat keltő még rágondolni is, hogy a vádlók föl voltak mentve a tanukkal való bizonyítástól, a védőket pedig megfosztották főlebbezési joguktól. Ilyen alapon az országban ötvenezernél több forradalmi bizottmány működött, halálra vive ellenfélt, jóbarátot egyaránt.

S mindezt emberek, franciák tették saját véreikkel, azok a franciák, kiknek két nemzedéken át a legékesebben szóló bélcészek voltak tanítóik — de nem a

bölcsek bölcse az isteni Mester szellemében.

Mert a francia bölcselek — ép úgy mint a mai sajtószabadsággal visszaélők — irataikban szabadon, könnyelmű gondatlansággal tárgyalták a legszentebb dolgokat s a »mi tudósok«-hoz hasonlóan minden iránt, a mi nem az ő agyukból pattant ki, mélységes megvetést tanúsítottak. Irataik káposzak lettek, emelte népszerűségüket, növelte a bámulatot s mint a jelen időkben is az érdekből eredő pájtassági pártszellem szaporitá követőket, kik is azoknak hittek, akik már rég semmiben sem hittek.

Amint a természetvizsgáló a távoli égitestek egymásra hatásában látja a földünkön végbemenő tengerapály és dagály váltakozó tüneményét: úgy a kutató moralista, a nem csupán történeti számadatokkal, a tények pusztá följegyzésével, száraz elsorolásával foglalkozó történetbölcselek előtt is megvilágítva vannak a távoli események egymásba vágó okai.

Az erkölcsstan, az igazság utjáról való letérés szomorú következménye volt a rémuralom; ott kezdődött a minden vallás elleni féktelen izgatás, gyűlölet.

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Tíz hónap a szerbek fővárosában.

Irtá: Dr. Diószegi Győző, kir. aljárásbíró Borosjenőn.

Belgrádnak alig van 80—90,000 lakosa, de nagyobb területen fekszik, mint Budapest; óriási ürességek tátongnak a város utcáiban, a Teraszije városrészt az egyedüli, mely rendszeren van beépítve, a többi városrészben az utcák vonalai kivannak húzva egyenesre, de a beépítés a távoli jövő zenéje, egy leendő nagy szerb birodalom leendő fővárosának nagyoló hóborttal kirajzolt körvonalai.

Nem valószínű, hogy ez ábránd valaha megvalósuljon, de a szerb hatóságok nem tángitanak. Az utcák fel vannak töltve s ez alatt mélyen 2—3 ölnyi mélységben tátonganak a házhelejek. A városi hatóság nem engedi meg, hogy valaki utcaszinten alul építsen s ez akadályozza az építkezést és a szerb főváros természetes fejlődését, mert 2—3 ölnyi mélységet betölteni óriási költség és óriási munka, ez pedig nagy szó Szerbiában, ahol pénz nincs, az emberek pedig dolgozni nem szeretnek. Ezeket az ürességeket aztán elnevesik Pajanónak és a jövő nemzedék, a haza reménye ott élvezi a jelent, napestig gyakorolva magát a

verekedésben, céldobásban, paritytyázásban és beszélgetnek egymásközt magyar gyűlöletről, török gyűlöletről.

Elfogultság nélkül, őszintén akarván szólni, a szerb gyermekeknek tapasztaltam a régi római közmondás igazságát: »mens sana in corpore sano«. A szerb ifjak szellemileg is erősen fejlettek, eltelve erős nemzeti öntudattal, égve az ellenség-gyűletről.

A higgadt európai politikusok nem tudnak eléggé csodálkozni a liliputi szerb nemzet szinte örületes harci kedvén, de megérténék azt, ha behatóan tanulmányoznák az ifjak lelki állapotát. Ha a háboruban döntő volna az egyéni bátorság, személyes ügyesség és katonai furtang, úgy a szerbekkel nehezen bána el aránytalanul nagyobb ellenséges haderő is, s mihelyt a szerbeknek sikerül oly irányba terelni a hadjárat ügyet, hogy egyéni leg érvényesülhessenek, egyszerre nem lesznek kicsinylendő ellenfelek és a szerb hadjárat nem lesz egyszerű bemasirozás és katonai parádé.

Az bizonyos, hogy a szerb nem a legjobb sorkatona, de kitűnő guerilla. A fegyelmet nem kedveli, nem nagy súlyt helyez a külső ségnek, kiváltképp az egyszerre lépés és feszes tartásra nincs hajlama, de ez nem is nagy baj, annál inkább ügyes a célba lövésben. A

szerbeknél nemzeti sajtóság a fegyver szeretet, löfegyvere minden embernek van, már gyermekkorában a lövöldözés a legkellemesebb ünnepi szórakozásuk.

Hogy Belgrádban nincsenek merényletek, azt a Milán király által szervezett erős rendőrségnek lehet tulajdonítani. Elbámul az idegen, mikor az aránylag kicsiny főváros óriási rendőrségét látja fölvonulni; majd nem annyira rendőr, mint a ház. E rendőrség azonban az idegen védelmében teljesen megbízhatatlan, nem nagy biztatás kellene nekik, hogy a csőcseléknek élére álljanak, ha az idegenek, különösen a svabski lemészárlásáról volna szó s bizony ottlétem alatt több ízben a néphangulat ettől nem messze volt.

Amint megérkezésem után az első raggel kísértáram a városba, kellemesen lepott meg az erős, friss hegyi levegő. Belgrádnál egészségesebb és kedvezőbb fekvésű várost alig képzelhetni. A Duna és Száva összertorkolásába benyuló hegyfokon épült, a hegytetőn van a fellegvár, mely büszkén tekint le az átellenes síkságra.

A várat látva, eszembe jutott, hogy ez a híres Nándorfehérvár, melyért annyi magyar vér folyt és szomorú óras tölti el a magyar lelket, hogy e fontos végvár ilyen kis, éretlen nemzet kezében van. A várókra felvan

WIKUS

CZUKRÁSZATA és
 CSOKOLÁDE GYÁRI LERAKATA
 NAGYVÁRAD.
 FEKETE SAS PASSAGEABAN.

TELEFON 763.

És ez a tomboló szellem virraszt folyton a már nálunk is egyre terjedő új pogány intézményekben s a nemzetközi izgatásokkal közelebb férközik egyre a néphez, hogy ledöntse a régi nagyságokat, tekintélyeket; megsemmisítse sok század fáradságának, igyekezetének nemes gyümölcsét. Hogy ettől a rombolástól megvédjük a keresztény népet, új intézményeket kell alkotni; a gyakorlati kereszténység útjára kell lépni s alkalmazni kell annak minden célszerű eszközét.

Udvardy József.

A király husvétja. Bécsből táviratozzák: A király ma reggel 8 órakor Wallisbe utazott, hogy a nagyhetet és a husvéti ünnepeket *Ferenc Salvátor* főhercegnél és *Mária Valéria* főhercegnőnél töltsen.

Wekerle a válságról.

Wekerle miniszterelnök tegnap Budapesten tartózkodott és több politikust fogadott. Ezek egyike a következőkben mondta el impresszióit egy parlamenti tudósító előtt:

»Wekerlét nagyon jó kedvében találtam. Minden szava azt fejezte ki, hogy nem látja sötét színben a jövőt.

— Az igaz, — mondotta a miniszterelnök — hogy husvét után belső válság lesz, mi le is fogunk mondani, de azért ebből nagyobb baj nem lesz; a dolgokat hamar rendbe fogjuk hozni, mert a jó akarat a kibontakozásra minden oldalról megnyilvánul.

Ezután a miniszterelnök a tarthatatlan pártviszonyokról beszélt és a *Justh* szükségességét hangsúlyozta. Még azt is mondotta, hogy a választási reformot okvetlenül meg kell csinálni, mert e nélkül békés fejlődés nem képzelhető.

Ugron Gábor egyszer egy jellemzte Wekerlét, hogy nagy szerencséje van és hogy nagy mértékben optimista. A miniszterelnök fenti kijelentéseiben is nagy optimizmus nyilvánul meg de lehet, hogy ennek alapja is van. Mert nem kell azt hinnünk, hogy a bankkérdés az egész ország a Justh és Hollók politikáját követi. Politikai körökben lassanként az a meggyőződés ver gyökeret, hogy a függetlenségi párt

vontatva Szerbia majd minden ágyúja, ahonnan feltámadás ünnepe sokatmondóan döngnek a szemközti Pancsova felé, mintha mondanák: »Lássátok, ti fel nem szabadított szerbek, mi független ország vagyunk!«

A várak mellett van a »Kalimegdán«, ez a természeti fekvésben páriát ritkító park, melyet még törökök alkottak; középen csinos szökőkút. A szerbeknek nincs érzékük városok természeti szépsége iránt. Feltűnő ez, ha a kertben sétálunk: mondhatni kivétel nélkül, csak idegeneket, illetve magyarokat és németeket látunk. Érdekes, hogy amily feszült viszony van itthon közöttünk és a német sógor között, Szerbiában a közös gyűlölet annyira összehozza őket, hogy egymásra igaz testvéri szeretettel néznek.

Mondanom sem kell, hogy első pillanatra felismerik egymást a nyugat-európaiak, a szerbekből teljesen elűtő testtartásuk, járásuk és intelligensebb arcvonásuk által. Ugy, hogy első látásra minden további kérdészkódás nélkül bizalmasan megcsólitják egymást, természetesen a közös érintkezési nyelven, németül. Mielőleg említem, hogy a Szerbiában élő idegenek érintkezési nyelve a német. E nyelven Belgrádban egész jól meg lehet élni; e nyelven itt nagyobb elterjedése van, mint hazaik. Erre azonban rátérnek később.

zöme nem velük, hanem Kossuthtal fog menni. Ezen alapszik a Wekerle optimizmusa is.

Hogy Wekerle milyen formulát készít elő a kibontakozásra, azt még legszűkebb környezet se tudja. Azt azonban bizonyosra vessik, hogy Andrássy Gyula gróf okvetlenül megváltja állásától. A belügyminiszteriumban azt mondják, hogy Andrássy már pakkol és mindjárt husvét után megy. Andrássy távozásának nem annyira a bankkérdés, mint inkább a választási reform elodázása az oka.

Egy politikus a minap azt mondotta, hogy a mostani válságnak inkább személyi, mint tárgyi okai vannak. Ezért a személyi részt kell megoldani. Mint értesülünk, a kibontakozásra irányuló kísérletek az utóbbi irányban folynak és Wekerle elsősorban most azon fáradozik, hogy Justh fogadja el a belügyminiszteri tárcát és egyezzen bele a közös bankszabadalomnak 1917-ig való meghosszabbításába. Azok, akik a Wekerle ügyességére esküdni szoktak, nagyon bízunk abban, hogy a válságnak ilyen irányban való megoldása sikerülni fog.

A váradi I. sz. egyházmegye schematizmusa.

Sz. László ősi egyházmegyéjének legújabb hivatalos névtára nem rég került ki a nagyváradi Sz.-László nyomda sajtója alól.

E schematizmus összeállítása még b. e. Szamrecsényi püspök életében kezdődött, de megjelenését, sajnos, nem érthette meg a főpásztor s így a schematizmus homlokán az elárvult egyházmegye jelenlegi kormányzójának *Féiser Antal*, felszentelt püspök, káptalani helynöknek a neve áll. A káptalan névsorának élén még a megboldogult nagyprépost *Palotay* neve szerepel, csak a névtár végén a nyomtatás alatt történt változások közt lehetett regisztrálni időközben bekövetkezett halálát.

As új névtár há képet adja az egyházmegye állapotának hivatalos szárazsággal sorolja fel egymásután az adatokat, de ezekből eleven kép tárul elénk, mely forgalmat nyújt az egyházmegye fejlődéséről is.

A nagyváradi egyházmegyéről az első schematizmus 70 esztendővel ezelőtt jelent meg.

A Kalimegdánon sétálva, gyakran látunk rabokat, kik a kertet locsolják. Az idegenek feltűnő, hogy Szerbiában rab, lánc nélkül nincs, a legkönnyebb foglyok is megláncolva járnak, persze; ez terrorizálás akar lenni, ami Szerbiában nem is felesleges, mert a büncselekményeknek századrésze se részesül megtorlásban. Így a véletlenül horogra került delinquenssel oly szigorúan bánnak el, hogy bünhődjék szabadon járó kollégáitól is. A kevésbé művelt államokban mindenütt így van ez.

A súlyosabb foglyok a Kalimegdán alatt, a várhegy Száva felé néző meredek lejtőjében vannak elhelyezve, a rászűrttel emlegetett kazamaták. Ide különösen a politikai foglyok vannak zárva. Fejletlen államokban minő Szerbia, természetesen a politikai bűncselekmények részesülnek a legszigorubb megtorlásban. As nem bej, ha évenként 100 gyilkos is kikerül a börtönből, csak a leggyőzött politikai ellenfél vezető emberei kerüljenek be a kazamatákba.

As Obrenovicsek uralma alatt a Karagyorgyevics párt embereinek volt ott a helyük, kiket a legembertelesebb bánásmódban részesítettek. Akre Milán király bármilyen okból megharagudott, abban összeesküvőt látott. Most hasonló esetben részesülnek az Obrenovicsház hívei.

Akkor ezen a nagy területen, amelyen egyházmegyénk fekszik (Bihar, Békés, Hajdu, Szilágy egészen ide tartozik és Szatmárból egy plébánia) összesen 40,000 róm. kath. lakott s 40 plébánia volt. Ma négyszerannyi a hívek száma, a plébániák kétszer annyi. A milleniumi schematizmus (1896) 130,310 róm. katolikusról számol be, a mostani 161,293-ról.

Az egyházmegyei papság létszáma az utolsó évtized alatt nem szaporodott, pedig új plébániák lelkésziségek alapítottak, új állások rendszerezettek, többi közt a gyulai főgymnázium az egyházmegyének sok papját foglalja le. A papság száma ma is csak 148, ezelőtt 13 esztendővel 147 volt. Ezzel szemben azonban örömmel konstatáljuk, hogy a papnövendékek száma jelentékenyen növekedett, ami a jövőre jobb kilátásra nyújt.

Míg a világi papság létszáma az utóbbi évtizedben alig valamivel növekedett, addig igen nagy növekedést tüntet fel a mindkét nembeli, de különösen a női szerzetesek létszáma. A férfi szerzetesrendek közül egyházmegyénkben a kegyesrendiek mutatnak nagyobb fejlődést, kiknek debreceni iskolájuk főgymnáziummá fejlődött. A női kongregációk közül a Misszionyunkról nevezett apácák, a Sz. Ferenc rendiek és Sz. Ferenc leányai telepedtek le újabban egyházmegyénkben. A Misszionyunk kongregáció vezető a debreceni hírneves Szvetics-intézetet és a csorvási iskolát. A Ferenc-rendiek a nagyváradi kórházakat vették át (Biharmegyei kórház, Elmeorvosi-intézet és Gyermekórház) és Szilágy-Somlyón iskolát és nevelőintézetet vezetnek. Sz. Ferenc-leányai a gyulai sanatoriumban és a belényesi kórházban ápolják a betegeket. Míg 1896-ban egyházmegyénkben a mindkét nembeli szerzeteseknek 15 rendházuk volt és 179-en voltak, addig ma 24 rendházban 307-an szolgálják a magyar kultúrát és gyakorolják a felebaráti szeretet legnagyobb és legáldásosabb cselekedeteit.

Ami az egyházmegye híveinek anyanyelvét és a magyarságot illeti, e tekintetben a nagyváradi egyházmegye a legelőbb között áll s igaz nagy szolgálatot tett és tesz a magyarságnak. A régi tót és német telepések a kath.

A Kalimegdánon sétálva, különösen reggel, élvezetes látványt nyújt lent a kikötő hol a különböző nemzetiségű hajókat lehet látni. Vannak itt magyar, osztrák, román, bulgár hajók. A szerb örömmel nézi régi cárokról elnevezett hajóit. Általában, szeretet dicsekedni csekélyke történeti múltjával. A Dusan cár nevével sűrűn találkozunk, nemcsak a háé, de az utcák és terek elnevezésénél is. Az ott is elterjedt képes levelező lapokon sűrűn látható László és Dusan cár arcképe.

Es az erős nemzetiségű öntudat különösen felbredhet a szerbben, ha a Kalimegdán északi korzójáról letekint az alant elterülő vidékre.

Eltekintve arról, hogy természetből gyönyörű kilátást nyújt, két hatalmas folyó torlalatát a magasból látni. A szerbet büszkeség tölti el, bármerre tekint: mindenütt szerb földet lát. Szemben van Zimony és Horvát-Szlavónia; jobbra Pancsova görög keleti templomának tornya látható, balra Bosznia hegyei. Mindenütt szerb lakta föld s a szerb mindjárt el is nevesi valamennyit Szerbiának, assal a különbséggel, hogy egyik vidék, pl. a sandzsák, tő ők uralom alatt Szerbia, mint ők nevezik. »Srbija kod turkaja«, a többi magyar, horvát, német uralom alatt Szerbia.

templom és iskola útján most már csaknem mind megmagyarosodtak, Tóttelék, Szentjobb, Fegyvernek, Bikács, Ujpalota, Rézbánya, Feketeerdő, Eendrőd, Szarvas, stb. stb. róm. kath. hívei mind megmagyarosodtak, Bihar megyében Solyomkő és Bodonospatak, Békésben Csaba és Szilágyban Magyarpatak tartják még magukat. Csabán, mert együtt laknak a lutheránus tóttelkkel, azért megy lassabban a dolog, a többi helyeken pedig azért, mert a hegyközségek lakói el vannak ugyszólván zárva a külvilágtól, még a szomszédfalual sem érintkezhetnek. Ma már az egyházmegye híveinek több 90 százaléka magyar; Szász László megyéje tehát a legmagyarabb egyházmegyeik közt is a legelső élén halad.

Bár az új schematismus az egyházmegye ujkori fejlődésének imponáló képét nyújtja, (e képet teljessé teszi az egyházmegye népiskoláinak és tanúgygyel foglalkozó egyéneinek évkönyve), mégis van még ezen az óriási területen elég tér a fejlődésre és haladásra. Adja Isten, hogy minden újabb névtár nagyobb és nagyobb fejlődést tüntessen elő, hogy Szent László megyéje ne csak területre és magyarságra legyen a legelső egyike, hanem kultúrára, lélekszáma, emberbaráti intézetekre is, egyszerűen hogy olyan fényes legyen — ennek az egyházmegyének a jövője is, amilyen a múltja.

Biharmegye a múlt hóban.

A közigazgatási-bizottság ülése.

Biharmegye közigazgatási bizottsága tegnap tartotta meg április havi ülését Glac Antal főispán elnöke alatt.

Az ülésen jelen voltak: Miskolczi Ferenc dr. alispán, Fetser Antal, Baranyi András, Tegedy József, Beöthy László, dr. Mórincz Ernő, Papp Miklós, Nyisztor Alajos, Varró Domokos, Verner Kálmán, Wallner Ödön dr., Erdős Részó Vasady Lajos, Balogh János, Balogh Elemér, Bartos Elemér, Gerlán Gábor, Plathy Miklós, Baróthy Pál dr., Papp János, Erényi Béla, Markovits Károly, Lovassy Ferenc.

Glac Antal főispán az ülés megnyitójában üdvözli Plathy Miklós új közigazgatási bizottsági tagot és Erényi Bélát a belényesi tanfelügyelőség kirendeltség vezetőjét. Ezek után a bizottság a Czifra Gerő halálával megüresedett gyámügyi felelősségi fegyelmi és II. odofoku erdészeti bíráló bizottságokba Plathy Miklóst választotta be.

Verner Kálmán árvasszéki elnök bejelenti, hogy az elmúlt hónapban minden ügydarabot feldolgozott a tisztikar és hogy az árvasszéknél egyáltalán nincs restancia. Az elmúlt évnegyedben összesen 18.878 ügydarabot intéztek el.

Papp Miklós az adók befolyását kedvezőnek mondja, csupán a fogyasztási és italadónál volt kedvezőtlenebb az adófizetés.

Varró Domokos főmérnök az utakról kedvező jelentést tesz. Bejelenti, hogy a kavicsszállítás megkezdődött. Az utak befásítása folyamatosan van.

Vasady Lajos tanfelügyelő bejelenti, hogy a megyében megkezdte az iskolák támogatását, ugyancsak azt is, hogy az állam 191.366 koronát utaltványozott tanítói fizetések kiegészítésére és korpótlékokra.

Erényi Béla belényesi tanfelügyelő szintén az iskolák látogatásáról számol be.

Papp Miklós pénzügyigazgató végül egy igen érdekes esetről tesz jelentést. A múlt hónapban ugyanis 660 fellebbezés érkezett a pénzügyigazgatósághoz a földadó és járulékaik kivételéről tárgyában. A fellebbezők kifogásolták, hogy a jelzett adót 255 százalék kulcs-szerint vetik ki, mert a törvény 20 százalékot enged meg. A fellebbezések mind egy formák

amennyiben nyomtatott dolgok s a fellebbezők azokat csak aláírták. Az ilyen nyomtatványokkal az egész megyét elárasztotta valaki. A fellebbezők a 255 százalékot törvénytelennek mondják és a 20 százalékos kulcsot ismerik el. A 255 százalék szerint 51 millió koronával vett be többet az állam mint az meg van engedve. Kéri a százalék kijavítását és a törvényellenesen beszédett 51 millió korona visszafizetését. Papp Miklós pénzügyigazgató javasolja, hogy tekintettel a fellebbezések egyformaságára egyszerre tárgyalja azokat a bizottság. Véleményezi egyszersmint, hogy a bizottság ne tartsa magát illetékesnek a fellebbezések elbírálásánál, mert a 255 százalék kivételése a pénzügyminiszter joga, melyet a törvényhozás adott neki. A törvényhozásilag el is fogadott költségvetésben már ez a 255 százalék szerepel, tehát nem törvényellenesen lett az kivétel.

Beöthy László a fellebbezéseket valami rosszakaratu egyén manipulációjának tartja, mely által az adózó polgárokat akarták félrevezetni. A pénzügyigazgató javaslatát elfogadja.

A bizottság Beöthy László felszólalása után a pénzügyigazgató javaslatát elfogadta.

Az ülés 1 órakor ért véget.

UJDONSÁGOK.

Tájékoztató.

Április 14. Kath. Kör záróünnepélye a püspöki palota dísztermében d. u. 5 órakor.

Április 18. A Bihar megyei Közművelődési Egyesület közgyűlése d. e. 11 órakor.

* **Nagycsütörtök.** A katolikus egyház ma üli meg a legméltóságosabb Oltári szentség szerzésének emlékeztetőt. A nagy gyász, melyet a nagy héten az egyház ül, nem engedi meg, hogy e nagy ünnepet kellőképp megünnepelhessek a hívek. Az Oltáriszentség szerzésének örömműnnepe azért más napon üli meg az egyház, amikor teljes pompáját kitudja fejteni az Oltáriszentség szerzésének megünnepelésére.

A székesegyházban ma, csütörtökön az ünnepélyes szent misénél Fetser Antal felszentelt püspök olajat és kryzmát szentel. A szent mise után a püspök megmossa 12 aggastyánnak a lábát. A szent mise alatt a Gloriakor elnémulnak a harangok, jelképezvén a mély gyászt, amelyet az egyház ölt. A 12 apostolt délből Fetser Antal püspök megvendégeli és megajándékozza.

Délután az összes templomokban Jeremiás siralmi és zörgő vecsernye lesz.

A gör. szertartású katolikus székesegyházban szintén nagy ünnepségek keretében tartják meg ma a nagycsütörtöki szertartásokat. Reggel 9 órakor az ünnepélyes szent misét dr. Rada Demeter püspök tartja s ő végzi az olaj- és kryma-szentelést s megmossa az apostolokat jelképező 12 növendékpapnak a lábát.

* **A Kath. Kör ünnepélye a püspöki palotában.** Nagy érdeklődéssel várja a közönség a Katolikus Körnek husvét után rendezendő záróünnepélyét. Az ünnepélynek kiváló jelentőséget kölcsönöz az a körülmény, hogy az idej, fényesen sikerült előadásorozatnak lesz méltó záróköve. Hangverseny számai kiváló gondnal vannak összeválogatva s művészeti igaz élvezetet fognak szerezni a közönségnek. Ez az estély kivételesen beléptidij mellett a püspöki palota nagytermében lesz megtartva; kezdete szerdán, f. hó 14-én délután 5 órakor. Részletes műsort legközelebb közölünk.

* **A Bmke közgyűlése.** A Bihar megyei Magyar Közművelődési Egyesület e hó 18-án tartja meg 1909. évi közgyűlését. A közgyűlés tárgysorozata a következő:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. A vagyonmérleg bemutatása.
4. Igazgató-választmány megválasztása.
5. A szakosztályok megalakítása.
6. Az osztály elnökök választása.
7. A vidéki bizottságok alakításához szükséges közgyűlési felhatalmazás.
8. A kulturpalota ügyének támogatása.
9. Az Országos Közművelődési Tanácsba való belépés.
10. A Magyar Bankkal kötendő szerződés szövegének megállapítása.
11. Indítványok.

A közgyűlés a városháza nagytermében lesz megtartva délelőt 11 órakor. Tekintettel arra, hogy az elnökség a közgyűlésre külön meghívót egyáltalán nem fog kibocsátani azért Glac Antal főispán ügyvezetőelnök ezúton kéri fel az egyesület minden tagját, hogy a közgyűlésen tekintettel az ügyek nagyfontosságára, mulhatlanul sziveskedjenek megjelenni.

* **Daday József halála.** A nagyváradi iparos világnak valamikor legnagyobb és legkimagaslóbb tagja volt Daday József. A függetlenségi eszmék mai diadalában mint közkeletűnek jelentékeny szerepe van Dadaynak. Daday József mint mulakatos szerepelt Nagyváradon addig, míg testi ereje megengedte neki a munkát. Az utóbbi időben már nem is dolgozott. Tegnap délután mint részvétellel értesültünk Daday rövid szenvedés után meghalt. A temetés pénteken délután 4 órakor lesz a Szent János-utcai gyászos háztól. Az elhunyt családján kívül nagy kiterjedésű rokonsága gyászolja.

* **Rothschildból — Róssa.** Ugyátszik hogy akadnak olyan emberek is, akik nem büszkék arra, hogy őket Rothschildnak hívják. Bácsföldváron akadt most egy ilyen ember, aki szivesen lemond a magyar névéről a pénzkirályival való rokonságról. — A hivatalos lap közli, hogy Rothschild Salamon bácsföldvári lakos vezetéknévét Róssa-ra változtatta.

* **Naptáregyesítés.** Ugyátszik, mégis csak lesz valami a naptáregyesítésből. Egyelőre még csak a ruthénokról van szó. Az egyesítésre vonatkozólag ugyanis Fircák Gyula görög-katolikus püspök ezt a nyilatkozatot tette közzé:

— A naptáregyesítés gyakorlati életbeléptetéséről tudni kell, hogy mi görög-katolikusok, miután egyszer kimondottuk, hogy egyházi életünkben a Gergely-naptárral fogunk élni, a mi egyházi életünk nem kezdhetjük a rendes polgári évvel, vagyis január elsejével. Mert akkor abban az évben nem volna karácsonyunk. Ugyanis mi a görög szertartás szerint tizenhárom nappal később, vagyis január hatodikán tartjuk a karácsonyt, mikor a latin szertartású katolikusok a viskeresztet ünneplik. Mi úgy fogunk tenni, hogy a naptáregyesítés megkezdése alkalmával együtt fogjuk tartani a husvétot, utána a pünkösdöt, a karácsonyt. Közbe beillesztjük a mi specialis ünnepeinket, csodatevő Szent Miklós, a Szentesűz védelmének ünnepeit. A mi naptárunkban levő tizenhárom napi többletet pedig egyszerűen kihagyjuk. Természetes dolog, hogy hívő népet szelid modorban meggyőző hangon kell erre rábeszélnem.

* **Börköszi szemle.** A szokásos tavaszi börköszi ló és szerszám vizsgálata tegnap kezdődött meg a lóvásártéren Gerő főkapitány és Rész tb. alkapitány és egy állatorvos jelenlété-

ben. Körülbelül 50 kocsi került szemle alá, melyeket kevés kivétellel alkalmasnak találtak. A szemle ma reggel 8 órakor folytatódik a lóvásártéren.

*** A városi választások előjátéka.** Nagyvárád városánál az utóbbi időben sok furcsa dolgok történnek, mióta a szabadkőműves páholy tagjai erőszakoskodnak a város ügyeinek vezetése körül. Hogy a klikk ilyen nagy befolyást nyert a városházán, ebben nagy része van annak a gyengeségnek, az önállóság hiányának, amely a város ügyeinek vezetése körül tapasztalható s éppen nem szatira, hanem szomorú igazság, hogy ez időszerint a város ügyeit nem a városházán, hanem a szabadkőműves páholyban vezetik és intézik. Ennek eddig is számos példáját tapasztaltuk s most a városi árvaszéknél megismert elnöki, illetve helyettes elnöki állás betöltésénél is erősen beigazolást nyernek a fentebb elmondottak. A törvényhatóság tagjai közül többen már jó idő óta sarkalják a polgármestert, hogy egyik páholytestvért, dr. K. H. ügyvédet, aki tb. árvaszéki elnök, hívja be szolgálatára s nevezze ki napidíjas elnöknek. Most, hogy a hely. elnök és első elnök nyugdíjba vonult, még nagyobb erővel léptek fel a páholyba tartozó törvényhatósági biz. tagok a kinevezés érdekében s állítólag 30-an írásban is kérték a kinevezést. A kérvényről csak a páholy pecsétje hiányzik. A kinevezéssel az a céljuk, hogy a választásnál hivatkozhasanak arra, miszerint dr. K. H. már úgy is működik az árvaszéknél s így ezt is kertes eszközül használhassák fel, és, mint értesülünk, a polgármester már intézkedett is, hogy dr. K. H. behívásuk szolgálatára s mint napidíjas elnök működjen. A polgármester ezen kénytelenkedésén intőkedés a városi tisztikarban nagy visszataszítást szült, nemcsak azoknál, akik esetleg előmenetelre számíthattak volna, ha a már hosszabb idő óta hivataloskodók közül többenek be a dr. Grámm Károly helyét, hanem az ettől távol állók körében is. Jól tudják, hogy ezen intézkedés keresztülrészakolásával egyenesen azt célozták az illetők, hogy dr. K. H.-et vigyék be az elnöki székbe. Az előmenetelre számító ambícióját pedig egyenesen letörik az ilyen eljárással. A tisztikar körében teljesen megfelelő erők vannak, akiknek megválasztásával a fiatalabb generációnak tér jutna az előmenetelre. Egy kis „üzleti szellemmel” be kellene látni, hogy még a felemelt fizetés sem vonzza a jobb erőket a város szolgálatába, mikor látják, hogy mindenféle machinációkkal megbénítják az előmenetelt, ha csak az illető nem tagja a páholyoknak. A városnak nem az az érdeke, hogy élte delén túl levő és más más pályán nem boldoguló egyénekkel töltsék be egymásután a tisztviselő állásokat.

*** A virágkésítés képesítéshez kötés.** A művirágkereskedők és készítőik arra kérték a minisztert, hogy iparuk a képesítéshez kötött iparágak közé soroztassék. A miniszter a bízást az időszaki tárgyalásánál azonban az ügyet megfontolás tárgyává teszi.

*** A Moskovits-cipőgyár kérelme.** A Moskovits Farkas és Társa nagyváradi cipő- és csizmegyár tulajdonosai kérvényt nyújtottak be Nagyvárád városához, amelyben különféle kedvezményt kérnek támogatásul a várostól. Az ellen sincs kifogásunk, hogy a város az ipari vállalatokat támogatja, sőt éppen azt látjuk, hogy a tekintetben sokkal több a bevezetés, mint

a szó, a városházán, jöllehet, hogy az adott esetben nagyon meglehetősen az a kérdés, vajon a Moskovits-féle cipő- és csizmagyár érinti-e és mennyiben a Nagyvárád élő mintegy 500 cipész és csizmadia kisiparos egzisztenciáját. Különösebb azonban a dolgban az, hogy hír szerint, ezt a tegnap beadott kérvényt már a ma esütőtökön tartandó közgyűlés elé akarja terjeszteni a tanács, mint póttárgyat. Ezt a szokatlan gyorsaságot eddig nem láttuk a hasonló beadványoknál, hanem még előbb a bizottságok tárgyalták a kérelmet s a törvényhatóság tagjai elé nem meglepetésszerűleg kerültek az ilyen ügyek. Ezen megjegyzésünket csupán azért tettük meg, mert az egyforma elbánás elvét látjuk megsértve. A tanácsnak pedig ez az első kötelessége.

*** Sorozás Derecskén.** A derecskei sorozó járásban tegnap tartották az állításköteles legények vizsgálatát. A bizottságban polgári részről Mórincz Ernő dr. működött s megjelent az aktusnál Miskolczy Ferenc dr. alispán is. A bizottság elé 508 legény állott. Ezek közül 170-et alkalmasnak találtak. Az állítás kötelesek közül 39-en nem jelentek meg.

*** Pórus járt orvadásán.** Tegnap éjjel csaknem életével fizette meg Gajle Mitru lunkalajos az orvadását. Gajle a lunkai erdőhírhedt vadászja volt. Régi moda elültöltő fegyverével valószínűleg réme volt a vadállománynak. Az erdőőrök minden igyekezetüket arra fordították, hogy kézre keríthessék Gajlet. Gajle azonban oly ügyesen űzte mesterségét, hogy nem tudták elfogni. Tegnap éjjel szintén kirándulást tett Gajle. Reggel mikor hazafelé igyekezett ócska fegyverét kezére akasztva a bozóton akart keresztül jutni, hogy az erdőőröket elkerülje. A renes utához közel a fegyververaszta egy bozóthoz fennakadva felhúzódtott s elsütötte az erős töltést, mely Gajlénak a combjain ment keresztül. Gajle a lövés következtében eszméletét veszítette s ilyen állapotban feküdt a bozót között tegnap a déli órákig, amikor rátaláltak és beszállították a belényesi kórházba.

*** A lakatosok kulcsosága.** Nagyvárád városa szabályrendeletten tiltotta a kinyuló cégtáblákat s a végrehajtásnál annyira ment, hogy a borbélyüzletek réstányórait és a lakatosok kulcsoságait is tiltotta. Ez ellen felebbestek a lakatosok, de a közigazgatási fórumok elutasították őket. A miniszter pedig ki-mondotta, hogy a felebbezés a közgyűléshez tartozik. Azonban a közgyűlés szintén elutasította a lakatos mesterek szakosztályának felebbezését. A szakosztály most újabb felebbezést adott be a közgyűlés határozata ellen, amelyben kéri a minisztert, hogy a kulcs-csögérek használatát engedélyezze.

*** Megtalált szelvények.** A tegnapi közleményben közölt szelvényeket felvitte a rendőrségre Mellán József csizmadia iparos, kinek Miska nevű tanulója találta meg tegnap délben ezen szelvényeket a városháza telek-utcai kapuja előtt. A fiu hazavitte a papirosdarabokat, melyekről sem ő, sem mestere nem tudták, hogy mire való. Egyelőre eltették; elvasván aztán az újságban az esetet, sietve felvitték a rendőrségre. A megtalálót a bank megjutalmazta.

*** A levélportó leszállítása Ausztria-Magyarország és Amerika közt.** Az amerikai Egyesült Államok postaközigazgatósága 1907 október 1-én az Amerikából Angol, Német, Francia, Olaszországba, valamint Belgiumba és Hollandiába irányított egyszerű levelek portóját 5 centről 2 centre szállította le. Ennek folytán az osztrák kereskedelmiügyi miniszter

kezdeményezése folytán a külügyi hivatal lépéseket tett, hogy Ausztria-Magyarország is hasonló kedvezményben részesíttessék. A nemrég megérkezett válasz szerint azonban az Egyesült Államok kormánya — posta-departement véleménye alapján — az előterjesztésnek nem adott helyet s ezt azzal okolta meg, hogy a levélportónak 5 centről 2 centre való leszállítása csak azokkal az országokkal való postai forgalomban engedélyezhető, a melyekbe a levelek Amerikából közvetlenül, azaz egy harmadik ország területén való átvitel nélkül szállíthatók.

*** Újabb felhívás.** Ismételve felhívának mindazok, akik az 1908. évi üzleti eredményről 1909. évi nyilvános számadásra kötelezett vállalati és egyleti adóra vonatkozó vallomásukat a már közzétett határidőben be nem adták, hogy vallomásukat a törvényben meghatározott súlyos következmények terhe alatt, jelen újabb felhívás közzétételétől számított 8 nap alatt a városi adóhivatalnál adják be. Nagyvárád, 1909. évi április 5. Városi adóhivatal.

*** Légihajó állomás Sopronban.** Sopronban légihajó-állomást létesít a hadvezetőség Hinterstoiser százados és két tiszt Sopronban tartózkodik, hogy a munkálatoktól előkészítsék. Most a közigazgatási hatósággal tárgyalnak.

*** Az osztályorszájáték húzása.** Az osztályorszájáték tegnapi húzásán a következő nagyobb nyeremények lettek kihúzva:

10.000 koronát nyertek: 26626 71452.

5000 koronát nyertek: 14469 27640 113562.

2000 koronát nyertek: 2729 6102 8299 9981 11078 14310 16511 30051 44012 45914 52590 62325 69464 69934 73257 77294 82830 84171 87674 108861 114464 115634 121865.

1000 koronát nyertek: 2063 4164 4578 6615 10484 11684 13258 16080 20172 21479 29450 31391 34479 45146 48143 49448 51952 53960 57696 61540 61883 69128 69161 70657 73936 74003 81790 91560 99441 103083 103521 109727 112236 121001.

500 koronát nyertek: 729 3773 5676 6777 7365 11126 14118 14539 16382 17995 18426 19052 19697 22469 28281 28557 29864 37897 38096 39330 39338 41574 42877 44149 44222 45762 44804 46230 47178 50691 51112 56022 16116 56461 56997 60403 60420

A többi kihúzott számok 200 koronát nyertek.

*** Rendőri hírek.** A be nem bocsátott bosszúja. Böttger Franciska vitás-utcai kocsimájába tegnap éjszaka Vausz Mihály, Papp György és Nyusó Sándor bekopogtattak egy kis italért. Miután bebocsátást nem nyertek, 16 ablakot beverték. Eljárás folyamatba ellenük. — *Meglopott hadfi.* Szalai Imre közhuszár panaszt emelt, hogy tegnap este, míg ő Hattyú-utca 32 sz. a. levő házában időszott, ezüst óráját valaki emelte. A pórujárta hadfi tolvaját keresi a rendőrség. — *Beklopott fogtechnikus.* Berdach Jenő fogtechnikus panaszt emelt, egy 40 év körüli jól megtermett ismeretlen köldös ellen, aki öt héttel ezelőtt megfordult lakásán, kézimunkát kért. 14 korona értékű különféle terítőket és 2 korona előleget magához vett s azóta nyoma vészett. A furtangos szélhámost keresi a rendőrség. — *As idill végén.* Ösveggy Kasza Lászlóné, aki foglalkozására nézve tudós asszony másfél évvel ezelőtt községi háztartásra lépett Sticz Rudolf fodrászsegéddel. As idill nem sokáig tartott, mert Sucz az utóbbi időben többször elpáholta Kassánét. És miután már azzal is megbízta, hogy ollóval kiszúrja a szemét, aztán pedig feldarabolja, a megremült asszony rendőri oltalmat kért. A rendőrség megindította Sucz ellen az eljárást.



SZINHÁZ.

Heti műsor.

Csütörtök: Cigánybáró.

Péntek szünet.

Szombat szünet.

Vasárnap délután: János vitéz; este Erdészleány.

Hétfő délután: Atalanta; este: Tatárjárás.

Gusztó és Elza

vagy

Elza és Gusztó.

A szerb háború elmaradt, de hogy ne legyünk hadakozás nélkül, kiűtött az Elza-Gusztó háború.

Vértelen a harc, de annál elkeseredettebb.

Felvonul a két hadvezér: *Hevesi* Gusztó a naiva és *Batizfalvi* Elza, a szubrett. Színpadon csupa báj és mosoly mind a kettő, most pedig tollat ragadnak s úgy vezényelik fel, fel a vitézeket a csatára, haragosan, egyik opésen, másik sem valami gyönyörködéssel. Nyomukban a tényleges és tartalékos hadalók serege; egyik seregnek a lobo-góján Gusztó, másikán Elza neve áll. All? Dehogy! Táncol, énekel, mosolyog! Soha olyan mozgósítás nem volt Mucán, akarom mondani Nagyváradon, mint most — És csak azért, hogy eldöntsék a nagy, a világrongató kérdést: ki játsza el a Csöppséget? Gusztó-e, a ki már — saját nyilatkozata szerint — 108-szer játszotta, vagy Elza, a kit sokan szeretnének egyszer kuriózumképpen naiva szerepben is látni!

Tant de bonit pone une omlette!

Nagyváradon sok furcsa dolog megyesik. Például: akad okos ember, a ki a derék jó Rimler Károly mellé még egy polgármestert akar adni, kikötve, hogy az illető csak Mózes törvénye szerint lehet köröztölve. Mintha bizony attól függne a hosszú és, milyen körülmények közt kapta valaki a be-estületes nevet! A nagyváradai páholyban így mérik az éssz — legyen nekik igazuk. Ez is váradi specialitás; másutt az ilyesmin kacagnának, nálunk komolyan vitatják. Egy naiva szerepet el akarnak játszani a szubrettel. Tessék! Vagy nagy taps, vagy nagy biamásza le a belőle. Várjuk meg. Mi azonban nem várunk. Mi nyilatkozunk, kontra nyilatkozunk, rekontra nyilatkozunk, folyik a vita és a tinta — pedig hát miről is van szó?

Arról, hogy egyszer megpróbálkozik a szubrett naiva — szereppel. Akár sikerül, akár sem, egy dolog ki van zárva: az, hogy a szubrett egyszerre naiva legyen. Csak nem lesz olyan naiv, hogy kisebb fizetésre menjen! Eljárt a naiva-szerepet egyszer s aztán megint visszatér a tánchoz, a kuplékhoz, a melynél sokkal több a taps, a csillagás. Ennyi az egész. A naiva pedig tovább is aratja a maga kevésbé zajos, de nem kevésbé érdemes sikereit s a Gusztó Elza háborút úgy elfelejtjük, mint a tavalyi havat. Még a hadviselő felek, seregeik és tartalékosai is elfelejtik.

Milyen jó dolga is van a mi közönségünknek, hogy ebből kapitálumi háborút tud csinálni! Sok az időnk és kevés a témánk — már csak így szokás az erre felé Mucán, a kávészindásák délutáni csöndje közben.

Ha én Erdélyinek volnék, most már csak azért is eljátszhatnám a Csöppséget Gusztóval is, Elzával is. Ilyen kitűnő reklám után bátran be-udhatnám a közönségnek egy bétont és a Csöppséget, felváltva hol a naivával, hol a szubrettel — s ráadásul két vasárnap este, hétfő szünetben. Leg-ülőbb valakinek hadd legyen haszna a nagy háborúból!

Ünnepi előadások Pénteken és szombaton zárva maradnak a Szigligeti-színház kapui. Természetes tehát, hogy az ünnepnapokon zsufolt ház nézi végig az összes előadásokat. A legnépszerűbb darabokat adják s így nem is csoda, ha már ma is örülhet mindenki, ha még bármelyik délutáni, vagy esti előadásra jegyet kaphat. Vasárnap az Erdészleányt kibérletszünetben s hétfőn a Tatárjárást rendes bérletszünetben adják.

Cigánybáró. A mai előadásra olyan ambícióval készült a társulat énekes személyzete, mintha a Cigánybáró premierjét kapná a publikum. A klasszikus szépségű operette reprimének érdekessége az új szereposztás, amely új szint és új tónust ad a Cigánybáró feltrissítésének. Az előadás iránt a közönség körében nagy az érdeklődés.

TANÜGY.

A por.

Hítvány kis jószág a por, már a közönséges szóbeszédben is. Ha elverik valakin, az a valaki mindig számíthat egy kis részvétre.

De ez csak szóvirág. A valóságos por is igen kellemetlen portéka. Evvel az egészségünknek gyűlik meg a baja. A városi por, az utcai por ellen mégis csak védekezhetünk egy kis nyaralással, fürdőzéssel, ha van pénzünk. A szobai port kiszellőztetjük stb.

A tudomány ugyan arról beszél, hogy pormentes levegő nincs. A levegő legmagasabb rétegeiben is sok a por. A hajnal és alkony aranyos bibora sem egyéb, mint a magasban lebegő por és pára szemcsékről visszaverődött napsugár.

De tovább megyünk. Maga a világtér sem pormentes. Ott ugyan már csak köbkilométerekre esik belőle egynéhány szemecske, de mégis van por ott is és csendesen száll a mi Földünkre is szüntelen. Ha igaz, Grönland haván már észlelték is ezt az asztrális port.

De mindez összevéve is csak jelentéktelen csekélyesség az iskola állandó porához képest. Ott aztán van por, egy teremben is egy világtérre való. A legcsendesebb tanterem is rakta a pornak. Nem kell azt verni. Elég annak az a csekélyke kis mozgás is, ami az étellel együttjár. Csak épen száraz padló és néhány tucat eleven láb kell hozzá. Ez a két tényező pedig sohasem hiányzik az iskolában. A por tehát száll vigan, megállás nélkül.

Ezért van az iskolában rengeteg por, gyilkos por.

Ma már fokozott figyelemmel fordulunk az iskolai higiena felé és természetesen: méltán, hanem az iskolai port még mindig nem látjuk elég jól. Benne töltik fiaink serdülő koruk 6, 12, 16 évét és mégsem látjuk azt a port. Fiainknak mindig egy nagy halom por árán kell az iskola áldásaihoz hozzájutniok és mégsem látjuk.

Hát még akiről a sors úgy rendelkezett, hogy rabítók legyenek! Azok számára ez az állapot egyszerűen örökös. Egy egész életre szól. A szilárd anyagnak ez a finoman elosszott tömege az ő számukra: levegő.

Hiszen volt por hajdan is az iskolában, de akkor még nem vették olyan szigorúan a tan-órák megtartását. Patriarchálisan kezeltek az iskolát. Akkor ez a por még tartható volt, ma azonban igazán rászolgált a gyilkos jelzőre.

Megfakult arccal, száraz torokkal, levegő után kapkodva lézengünk benne.

Meg kell szabadítani az iskolát a portól. Nem szabad közönyösen néznünk azt a küzdelmet, melyet tanító a tanítvány szervezete egyaránt folytat az iskola porá-ál.

Mert van rá módunk. A Fónagy féle pormentesítő szer állandóan nyirkosan tartja a szoba padlóját s ezzel leköti a port. A helybeli községi polgári iskolában évek óta ezzel védekeznek a por ellen s úgy tudjuk, pompá-panasan bevált. Nincs por.

Nagyvárad városa csak újabb jelét adná elismert kulturérzékének, ha csekélyke áldozattal elemi iskoláit is megszabadítaná attól az átkos portól, melyben naponként 70 tanerő s közel négyezer gyermek sanylik.

Cs. M.

TÁVIRATOK.

Öngyilkos volt képviselő.

Boroszló, április 7. A Boroszlóban tegnap öngyilkos lett fiatalember kivoltát ma állapította meg a hatóság. Az öngyilkos Festő Lajos eperjesi volt szabad-élvü párti képviselő. Az öngyilkosság oka az adósság volt.

Agyonlőtt szerb lovas.

Mostár, április 7. A Drina partján tegnap a szerb határról három lovas egy osztrák magyar őrjáratra tüzelt. A golyók nem találtak. A szerbek többször átlőt-tek, mire az őrjárat visszatüzelt. Egy szerb nyomban meghalt. Az esetet a kül-ügyminiszteriumban is megerősítik. A szerb támadók nem katonák voltak.

Öngyilkos huszárkapitány.

Budapest, április 7. A rákospalotai erdőben tegnap délben Varga Gyula huszárkapitány agyonlőtte magát. Az öngyilkos levelet hagyott hátra, melyet József főherceghez intézett s a melyben rossz bánásmód miatt panaszkodott.

A balkán.

Belgrád, április 7. A Drina szerb partjáról a fegyveres őrséget visszarendelték. A bosnyák parton osztrák-magyar csapatokat figyeltek meg, ami az ujságoknak alkalmas szövegül aggodalmuk kifejezésére.

London, április 7. Néhány ujság újabban ismét állást foglal Ausztria és Magyarország ellen s élesen korholják Németországgal való szoros barátsága miatt s ezért még nagyobb szemrehányással illetik Ausztria és Magyarországot, mint Németországot. Így a Standard ma azt jelenti, hogy Ausztria és Magyarország elhatározta három Dreadnought hajó építését, a melynek az lesz a rendeltetése, hogy Németországot Anglia ellen való háborújában támogassa. Az ujság emiatt felszólítja a kabinettet, hogy haladéktalanul fogatosítsa újabb Dreadnought hajók építését. Ezzel kapcsolatosan a Standard állítólag berlini kormánykötőkből azt jelenti, hogy Bülow herceg, aki kezdetben nem tudott Ausztriáért és Magyarországért lelkesedni, később mégis minden energiáját latba vetette, hogy Ausztria és Magyarország annexió politikáját diadalra juttassa. A Times hivatalosan meg van ugyan elégedve a Balkán válság

elintézésével, s azt mondja, hogy Angliának most már semmi érdeke sincs a Balkán konferenciában, de hozzá teszi, hogy Ausztria és Magyarország talán nem messzi időben megfogja adni árát mostani diadalának.

Egy királygyilkos kihallgatáson.

Belgrád, április 7. Politikai körökben kinos feltűnést kelt, hogy Péter király Okanovics örnagyot kihallgatáson fogadta. Okanovicsnak nagy része volt Sándor király meggyilkolásában. Néhány nappal ezelőtt elmozdították az első tüzérezrednél elfoglalt parancsnoki állásától és vád alá helyezték, mert ennek az ezrednek összes tisztjeit lemondásra bírta. A kihallgatás nagy feltűnést kelt és azt hiszik, hogy újabb bonyodalmakat fog kelteni.

Kormányválság Oroszországban.

Pétrovár, április 7. Stolipin ellen a birodalmi tanács szélső jobboldala Akimovval az élén erősen intrikál és ezt az intrikát az udvari párt is támogatja. A birodalmi tanácsnak abban az ülésében, a melyben arról tárgyaltak, vajjon a hadi tengerészeti költségvetésről szóló javaslat rászorul-e a birodalmi дума és a birodalmi tanács jóváhagyására vagy pedig csak a cár döntése szükséges-e. A birodalmi tanács többsége, közte két miniszter is, a cár prorogatívája ellen szavazott. Akimov erről jelentést tett a cárnak, a ki még nem erősítette meg a költségvetést, hanem előbb megvárja Stolipin visszatérését. Ha a cár a birodalmi tanács határozatától megtagadja a jóváhagyást, akkor az egész kabinetnek le kell mondania. Stolipin ellenségei már össze is állították az új kabinet névsorát; e szerint Krivosin lesz az új miniszterelnök.

KÖZGAZDASÁG.

Az ó-palotai kertészeti telep r. t. közgyűlése. Az ó-palotai kertészeti részvénytársaság tegnap tartotta meg rendes évi közgyűlését, a részvényesek élénk érdeklődése mellett. A közgyűlés egyhangulag a társaság elnökévé választotta meg Glacs Antalt, Biharvármegye főispánját, kinek személye biztos garancia a szépen fejlődő és határozottan hányat pótító vállalat jövőjének lendületének. Az igazgatóság kiegészítésénél beválasztották az igazgatóságba Jancsó Lajos káptalani számvevő, a felügyelő bizottság új tagjává dr. Krágy Jent. A közgyűlés elhatározta, hogy haldétszerűleg sürgeti meg a városnál három hónap óta elintézetlenül heverő részvényjegyzés iránti kérelmük elintézését.

Vásáráthelyezés a Husvét miatt. Nagybárod biharmegyei községben Husvét másodikára esne a heti vásár, amikor az ünnep miatt aligha lenne eladó és vevő, miért is a község képviselőtestülete a hetivásárnak az évben kivételes áthelyezését kérte. A kereskedelmi miniszter értesítette a vármegyét és a kereskedelmi és iparkamarát, hogy kivételesen megengedte, miszerint ez évben Nagybárod községben április 12. helyett április 13. án tartassék meg a hetivásár.

A gabonátözsde határidői

— Délután 4 órakor. —		
Budapest, április 7		
Bum május	50 kilogrammonként	11.60
Bum okt.	— — — —	10.38
Bum okt.	— — — —	8.96

Zab májusra	— — — —	—
Zab okt.	— — — —	7.04
Tengeri máj. 1908.	— — — —	6.85
Tengeri jul.	— — — —	6.69

Ertéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, április 7		
Osztrák hitelrészvény	— —	631.25
Magyar hitelrészvény	— —	748.—
Leszámitoló bank	— —	743.75
Rimamurányi	— —	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.	— —	692.25
Közuti vasut	— —	552.—
Városi villamos vasut	— —	269.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1909. április 7

Magyar arany járadék 4 száz.	— —	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	— —	93.25
Magyar koronajáradék	— —	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	— —	240.—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	— —	95.50
Osztrák járadék papírban	— —	186.—
Osztrák járadék ezüstben	— —	145.—
Osztrák járadék aranyban	— —	97.25
Osztrák korona járadék	— —	99.—
1860. osztr. államsorsjegyek	— —	116.50
Osztrák magyar bankrészvény	— —	197.50
Magyar hitelbank-részvény	— —	150.25
Osztrák hitelbank-részvény	— —	730.—
Magyar hitelrészvény	— —	748.—
London vista	— —	631.50
Páris vista	— —	689.50
20 márkás arany	— —	23.51
20 frankos (Napoleon) — —	— —	19.02
Német birodalmi márka	— —	117.96
Magyar nyereséjű sorsjegy kölcsön	— —	93.50
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	— —	94.50

REGÉNYCSARNOK.

FALUSI TÖRTÉNET.

VIG REGÉNY.

Írta: Faragó Béla.

(Folytatás.) 24

— Eljegyeste már egy főherceg, köhécselte még mindig megindulva a rektor.

— Melyik?

— Nem tudjuk nagyságos asszony! felelt Móni bácsi, hogy a nagyságos cím evidenciában maradjon.

— E rejtelny éppen olyan, mint az én életem. Ha megengedik, dióhéjba szorítva elmondom; de terhőkre leszek vele.

— Korántsem. Kérjük!

— Halljuk... mondá disznótori hangsúlyát visszanyerve a rektor.

A legyező ebben a pillanatban egészen összecsukszott a Kelenföldi Anasztázia egész valójában állt halgatói előtt...

Elég csinos nő volt. A husz és harminc év közepén... Ajka és szemei többnyire nedvesek. Úgyesen mosolygott, mert egy foga hiányzott. Olyan volt, mint azok az alakok, kik divatkép-rajzolónak a mintái.

— Én az országuton születtem, kezdé Anasztázia. Anyám egy előkelő tábornok volt. Anyám gróf, születésem után kicseréltek... Alattomos boszu műve volt. Nagykorúságom után jutottam születésem titkárá. Méltóságos száleim valószínűleg ma is keresnek engem, én keresem őket koporsóm bezártáig. Való-

színűleg csak siromban fogják megtudni, hogy leányuk él... Poraimra legalább ráborulhatnak, de én az övékre soha, soha, sohasem.

— Szomorú történet...

— Ugy van, nagyságos jó anyám, szomorú történet. Sokszor, de leginkább álomban fakadok sirva átkos végzetem miatt. (Itt egész siri hangon szaval.) Minden bánatnak van enyhét adó könnye, csak az enyémnek nincsen. Lehet, már számtalanszor találkoztunk, hiszen megtettem értök a lehető legnagyobb áldozatot, leküzdve uri hajlamaimat, beálltam komornának, hogy vagy én ismerjem föl anyám szive dobogását, vagy ő ismerje föl az enyémet. Az ég tanum reá, szivem majdnem beszélve dobogott. A nagy urak termében, ha olyan előkelő alakra akadtam, ki ön-höz hasonló nagyságos anyám, szerettem volna lábaihoz borulni, de nem értette meg a fenséges alak szivem dobogását és megalázott, rendeletével. Anasztázia hozzon vizet! Mit szólna ehhez a fényes társaság?

— Rettenetes emlékezet csak Mohács-csal foghat kezét... rebegte Tálto Pál a rektor.

— Egy pohár vizet! nekem mondani est, kinek eziben — meg voltam győződve — nemesebb vér csorog a roncvallasi Rolandnál. Megvettem a faját nem ismerő gögös fajt és tudják-e mit tettem? Követve muszáj hívogató édeskedéseit, beálltam színésznőnek, hol lényes tehetséggel lábaimhoz térdre görnyesztettem az egész világot...

— Eljen! kiáltott Móni bácsi, akit egészen elragadott az ügyes fordulat, s már ott volt, hogy kirántja fringiját.

— Válogathattam volna az egész világban, grófok, bárók, hercegek, királyok ajánlották jobbukat nekem a színpad legyőzhetetlen királyának és én balga, követtem szivem vonzalmát, lenyújtottam kezem egy színész társamért, aki ugyan tehetségére nézve több volt a királynál. Magamhoz emeltem. Húszunk szerencsétlen megoldást nyert... Pár hónapja elváltam s ekkor tudtam meg az álnokról, hogy tizenhat éves koráig herceg volt, de akkor kicserélték. Elhagytam a pályát, melyen lelkem egész lánghevével csügtem és követve a muzsa intő szózatát, lettem a halhatatlanság ügynöke. Hátha így tesz-e szolgálatot méltóságos szüleimnek?

Anasztázia története végéhez ért. Összefűzött legyezőjével megnyegvelte a sorsot és várta, hogy kérdészenek valamit... és magánézett arra a valamire, mit sorsnak nézett, a zöld kályha vállán levő üvegre, mibe tölire apró kapor volt eltéve s álmodott a jó kapros turós lepényről.

Ilona a pár perc némaságát sietett megtörni és kérdezett.

— Milyen hivatal az a mit viselni méltóztatik nagyságodnak: a halhatatlanság ügynöke?

— Nagyságos kisasszonynak szolgálatára, ez olyan állás, a mit szerencsés leszek pár rövid szóban elbeszélni, ha terhőkre nem talál-nék lenni...

— Kérjük.

— A végzet, nagyérdemű kegyes társaság, az emberek szerepét különféleképp osztotta ki, az egyik meghal, eltemetik s azzal a feledés pora borul koporsójára, a másiknak szerepe itt kezdődik s lelke művei visszamaradnak, bámulják az élők s mikor századok múlva olvasnak róla, felkiáltanak, milyen volt! A kíváncsiságnak ezt a nyilatkozatát, ezt a kérdését sejtí a képzőművész, mikor veszi teremő ecsetjét s leveszi azt még életében, ki halhatatlanságra van hivatva. Ezt különféleképpen sokszorozzák s e sokszorosítást nem önzésből, de hivatásból áruuló egyéneket hívom én a halhatatlanság ügynökeinek.

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős
Dr. VUCSKIS GYULA

Nagyvárad kereshedelmi és iparkamara.

1891—1909. szám.

Pályázati hirdetmény.

A kereskedelemügyi magyar kir. miniszter ur 14401—IV—2—1909. sz. leirata alapján, van szerencsénk az érdekeltek tudomására adni, hogy az Erzsébet királyné ösztöndíjalap 1909 évi kamataiból négy, egyenkint 2500—2500 korona értékű külföldi utazási ösztöndíjra ezenel pályázatot hirdetünk. A pályázati feltételek a következőkben van megállapítva:

1. Az ösztöndíjakat olyan magyar honos fiatalabb kereskedők nyerhetik el, akik a keleti kereskedelmi akadémiái tanulmányaiknak legalább jó eredménnyel történt elvégzése után, legalább 3 évig gyakorlati kereskedelmi téren működtek és e mellett igazolják, hogy a tanulmányozandó terület nyelvviszonyaiban jártasak. Az ösztöndíjak odaítélésénél csak oly egyének jöhetnek tekintetbe, akik katonai szolgálatukat már teljesítették, vagy az alól végérvényesen felmentettek; a katonai szolgálatban töltött idő, a gyakorlati működés idejébe be nem tudható és általában, csakis a kereskedelmi gyakorlatban töltött idő vehető számításba.

2. A pályanyertes valamely szabadon választandó és a pályázati folyamodványban megemlítendő jelentékenyebb külföldi kikötőben, mely nagy tengerentúli kivitellel bír, — tartozik legalább egy évet tölteni, úgy, hogy ott valamely nagyobb kiviteli cégnél állandó alkalmazást nyerjen, a kiviteli viszonyokat és kereskedelmi szervezeteket tanulmányozza, s tapasztalatairól rendszeres jelentéseket és tudósításokat küldjön.

A pályanyertes magát a kereskedelemügyi m. kir. miniszter ur által kitűzendő külön feltételeknek aláveti, nevezetesen pedig külföldi tényleges alkalmazását záros határidő alatt igazolni tartozik.

A pályanyertesek az ösztöndíjakat megfelelő működés beigazolása esetén újból, formaszert pályázat nélkül is elnyerheti, ha valamely reánk nézve jelentőséggel bíró kiviteli piacon állandóan letelepedni akarnának.

Ehhez képest oly egyének, akik az Erzsébet királyné ösztöndíj alapján nyilvános pályázat alapján, már egy ízben pályadíjat nyertek, az ösztöndíj meghosszabbítását a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatósága útján felterjesztendő folyamodványban kérelmezhetik a kereskedelemügyi m. kir. miniszter urnál; ilyen folyamodók a 3-ik pontban előírt mellékletek csatolása alól felmentetnek.

3. A pályázati kérvényhez a következő mellékletek csatolandók: a) keresztlevele, illetve születési bizonyítvány, b) magyar honosságot igazoló bizonyítvány, c) erkölcsi- és egészségi bizonyítvány, d) családi és vagyoni viszonyokat igazoló bizonyítvány, e) keleti kereskedelmi akadémiái bizonyítvány, f) a gyakorlati kereskedelmi téren kifejtett működési tartamát és a kiküldetési terület nyelvviszonyaiban való jártasságot igazoló bizonyítvány, g) a katonai szolgálat teljesítését, vagy a felmentést igazoló okmányok, (katonakönyv, hadmentességi-díj könyvecske, stb.)

4. A pályanyertesek az ösztöndíjnak kézhezvételét megelőzőleg közjegyzői nyilatkozatot tartoznak bemutatni, melyben kötelezettséget vállalnak az iránt, hogy: a) az ösztöndíjat valóban a kérvényben jelzett és a nyilatkozatban újból felemlített célra fogják fordítani és e részben alávetik magukat a keresk. magy. kir. miniszter ur által megfelelőnek talált ellenőrzésnek; b) ezen kötelezettségek nem teljesítése esetén az ösztöndíjat, illetve annak felvett részét, a nevezett miniszter ur idevonatkozó felszólításának kézhezvételétől számított 14, azaz Tizennégy nap alatt visszafizetik. Ha az illető netalán kiskerü volna, a nyilatkozatnak ugyan-csak közjegyzőileg hivatalos alakban az aly, vagy gyám jótálló nyilatkozatát kell tartalmaznia.

A fentiek figyelembevételével szerkesztett felszerelt kérvények; a kereskedelemügyi magy. kir. miniszter urhoz címezve, (a pályázó rendes lakhelyének megjelölésével) amennyiben ide illetékes, az alulírott kereskedelmi és iparkamarához, az 1909 évi május hó 11 ik napjáig nyújtandók be. 4 pályázati határidőn túl beérkező folyamodványok nem fognak figyelembe vétetni. Nagyvárad, 1909 április hó 5.

A nagyvárad kereskedelmi és iparkamara:
Huzella Gyula, Dr Sarkadi Lajos,
kir. keresk. tan. elnök. titkár.

Hirdetések

felvétetnek

a kiadóhivatalban.

Legkorábbi, legfinomabb, bőtermő csemegezőlőink „Csabagyöngye“- muskotaly „Vibert“-sasza gyökeres oltványokban kaphatók VADAY JÓZSEF iskolaigazgatónál Körös-utca 43. szám.

Közgazdasági Bank Részv.-társ.
Nagyvárad, Teleky-utca 10 szám.

Telefon 742 sz. Postatakarékpénztár 20161 sz.

Betétek után tiszta

5%

kamatot fizet.

TÖRLESZTÉSES JELZÁLOGKÖLCSÖNÖKET

10, 15, 20, 25, 30, 35, 40 és 50 évi visszafizetésre

féléves részletekben,

melyekben a kamat és tőke törlesztése bennfoglaltatik, 500 koronától kezdve a legelőnyösebb feltételek mellett ad,

esetleg drága kamatozású kölcsönöket konvertál a Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság Nagyváradon.

Kölcsönkéreseknel telekkönyvi kivonat és kataszteri birtokiv beküldése szükségeltetik.

MAGYAR BANK

részvénytársaság NAGYVÁRADON Fekete-Sas palota.

Üzletfeleink érdekében egy nagyobb fővárosi jelzálogbankkal állandó összeköttetésbe lépve, abban a helyzetben vagyunk, hogy

nagyvárad házakra,

továbbá Biharmegyében levő földbirtokokra kedvező feltételek mellett

10, 20, 25, 40 vagy 50 éves

törlesztéses kölcsönöket adhatunk.

Már bekebelezett 6 százalékos vagy ost, meghaladó kamatozású kölcsönöket

olcsóbb kamatu

törlesztéses kölcsönre bályeg- és illetékmentesen átválttatunk.

Mindenemű felvilágosítással intézetünk jelzálog osztálya készségesen szolgál.

Pártoljuk a helyi ipart!

Tanulók felvételnek

Telefon 491. szám

Eredeti saját gyártmányu ESSLINGENI FAREDŐNYÖK

Acéllemez görredőnyök, vasszerkezeti munkák, vasrácsok,
tűzhelyek, sirkerítések, csavarárúk, épület vasalások stb.

kizárólag **Szántó Dezső** mű- és épület lakatosnál
Szent János-utca 25. szám = Versenyképes árajánlattal szívesen szolgálunk.

Pártoljuk a helyi ipart!

Tanulók felvételnek

Telefon 491. szám

Belépési felhívás

a 6-ik évtársulatba.

A Belvárosi Takarékpénztár kebelében alakult **Belvárosi Takarékszövetkezet** minden év január és július elsején egy-egy három évig tartó új évtársulatot nyit. Mindenki tetszés szerinti számban jegyezhet üzletrészeket s minden üzletrész után hetenként 20 fillér fizetendő, melynek összege a három év elteltével a felmerülő haszonnal együtt fog az üzletrészeseknek visszafizetelni.

A szövetkezet célja a takarékoságot előmozdítani s a tagok hitel igényeit kielégíteni. Szövetkezetünk tehát amellyel, hogy a takarékoság ügyét szolgálja tagjainak betéteik négyötöd része erejéig kölcsönt is nyújt.

Vidéki tagok a heti befizetéseiket befizetési lapok útján teljesíthetik.

Felvételdíj üzletrészenként 10 fillér s az első betét befizetésekor mindenki megkapja a saját nevére kiállított betéti könyvecskéjét.

Szövetkezetünk igen tisztelt tagjait, valamint mindazokat, kik szövetkezetünk tagjai óhajtanak lenni felkérjük, hogy a felvétel iránt intézeti helyiségünkben (Rákóczi ut, Barts—Óvári palota) bármikor jelenkezni szíveskedjenek.

A Belvárosi Takarékszövetkezet igazgatósága.

**MEGLEPŐ,
SZINTE CSODALATOS
GYÖGYEREDMÉNYEK**

**PAPTAMÁSI
LITHIUM-GYÖGYVIZ**

gyomor-, vese-, hólyag- és
bélbántalmaknál, valamint
asthma, bronchiale, kösz-
vény és húgysavas diathe-
sis eseteiben.

Kapható **Wurst Bertalan**
fűszer, csemege- és ásványvíz ke-
reskedésében N.-Várad Rákóczi-ut 7.

Félix gyógyfürdő.

■ Tél és nyári gyógyhely Nagyvárad mellett. ■

Európa leggazdagabb forró kénés hőforrás, víz hőfoka 50° Celsius. Gyógyjavallat fürdő alakjában, csusz (reuma) és köszvény ellen. Női betegségeknek, idült méh és petefészek gyulladások, méh-hurut, medencebeli sejtiszóvetlob és izzadmányoknál. Ivógyógymód alakjában, idült gyomorbántalmaknál, makacs székrekedésnél, máj és epehólyag betegségeknek, sárgaság és epeköveknek, meglepő gyógyhatás. Tükör, kád, mór, szénsav és **Izap** fürdők.

1908 évben 8600 állandó fürdővendég.

Állandó fürdőorvos, állandó gyógytár, 250 kényelmes lakó szoba, kitűnő vendéglők, jutányos étlap árak, állandó elsőrendű cigány zene, vasárnaponként katonazene, tennis pálya, gondozott sétautak 200 holdas park. Május 1-től 16 vonat közlekedik naponta. Posta, távirada, interurban telefon.

Curtaxe és zenedíj nincs! — Prospektust küld az igazgatóság!

BELÉPÉSI FELHÍVÁS.

A „MAGYAR TAKARÉKSZÖVETKEZET”

1909. évi július hó 1-én új évtársulatot
kezd, mely 1912. június hó végéig tart.

A szövetkezetbe tagul bárki beléphet, ha legalább egy üzletrészt jegyez, vagyis legalább 20 fillér heti befizetésére kötelezi magát. A befizetett összeg három év leteltével, kamat és nyereséggel együtt a résztvevőknek készpénzben fizetetik vissza. Minden tag több üzletrészt jegyezhet.

A befizetési könyvecskék mindjárt a belépés alkalmával szolgáltatnak ki.

Vidéki tagok a befizetéseket posta cheque által teljesíthetik (portómentesen). A szövetkezet célja a takarékoságot előmozdítani és tagjainak lehetővé tenni, hogy szükség esetén gyorsan olcsó kölcsönhöz juthassanak, nemcsak a befizetett összeg erejéig, hanem azon felül is. Most végződő évtársulatunk is igen szép eredménnyel működik; tagjai a rendes takarékpénztári kamatlábnál jóval magasabb osztalékban részesülnek.

A szövetkezet helyisége a Magyar Bank részvénytársaság I. emeleti üzlethelyiségében van, Nagyváradon,
(„Fekete Sas” bérpalota).

Jegyzések már a mai naptól kezdve elfogadjatnak, melynek mielőbbi eszközésére felkérjük a szövetkezet t. tagjait, valamint az újonnan belépni szándékozókat.

Nagyvárad, 1909. március havában.

A „Magyar Takarékszövetkezet” igazgatósága:

Dr. Adorján Emil Lukács Géza, elnök. Darvassy Lajos
Kőszeghy József Sziládky Ernő Dr. Kurländer Ede.